

דבר ה' זו הלכה (שבת קל"ח):

הלכה שבועית בנושאים אקטואליים

מנהגי אבלות בספירה, ל"ג בעומר - חובת השכרות בפורים

מנהגי אבלות בספירה

- ימי ספירת העומר הם מעיקרם ימי שמחה וציפייה לחג מתן תורה¹. אך מאחר ובזמן הזה מתו תלמידי רבי עקיבא, נהגו כל ישראל במנהגי אבלות בימי הספירה².
- א. חתונה - מנהג ישראל מימות הגאונים שלא לישא אשה בימי ספירת העומר, לדעת השו"ע האיסור הוא מאחרי הפסח ועד יום ל"ג בעומר. לדעת הרמ"א האיסור הוא מא' אייר ועד שבועות³.
- ב. תספורת - לדעת השו"ע אין להסתפר עד ל"ד בעומר. הרמ"א מביא בזה כמה מנהגים: הראשון הוא שמותר להסתפר ביום ל"ג, ואם חל ל"ג בעומר ביום א' מותר להסתפר ביום שישי שלפניו. השני הוא שעד א' אייר מותר להסתפר, ומאז אסור עד שבועות⁴.
- ג. עשיית מלאכה - נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה בימי ספירת העומר אחר שקיעת החמה. יש אומרים שנהגו רק עד אחרי ערבית, וי"א שנהגו כל הלילה⁵.
- ד. שמיעת מוזיקה - בגמרא במסכת גיטין מבואר שלכתחילה אין לשמוע מוזיקה במשך כל השנה, משום אבלות על החורבן. אולם בימינו שאנו רגילים במוזיקה, נהגו להקל בימות השנה. אולם בספירת העומר כתבו הפוסקים להחמיר ולא לשמוע מוזיקה כלל. יש אומרים עד ל"ג בעומר ויש אומרים במשך כל ימי הספירה⁶.

הילולת רשב"י בל"ג בעומר

- בימינו התפשט המנהג להדליק מדורות בליל ל"ג בעומר ולעלות למירון לקברו של התנא רבי שמעון בר יוחאי.
- שני פוסקים ערערו על המנהג (החת"ם סופר והשו"ת ומשיב) בשלש טענות מרכזיות⁷:
- איך ניתן לקבוע מועד שלא נעשה בו נס?
 - בפטירת צדיקים יש להתאבל ולא לשמוח.
 - השורפים בגדים במדורות עוברים על כל תשחית.
 - תשובות לטענות אלו הובאו בפוסקים רבים וביניהן⁸:
 - לרשב"י נעשה נס, הוא ניצל מחרב הרומאים ונפטר כדרך כל הארץ, ועל כן ראוי לציין נס זה ביום מותו.
 - בפטירת רשב"י התגלו סודות התורה על ידו, ועל זה אנו שמחים.
 - שורפים רק בגדים בלויים, ומה שאדם עושה להנאת גופו או למלאות רצונו אין בו כל תשחית.

מקורות והערות

1. עיין ברמב"ן על התורה (ויקרא כג לו) שכתב כן והוסיף שלימי ספירת העומר יש קדושה כימי חול המועד ולכן חג השבועות נקרא עצרת כחג שמיני עצרת בסוף חול המועד סוכות. ועיי"ש עוד ברבינו בחיי (בפס' טז). וראה עוד באריכות על הקשר שבין פסח ועצרת ע"י הספירה את דברי הגראי"ה קוק זי"ע בספרו מדבר שור (דרוש יד).

2. הגמרא ביבמות (סב ב) מספרת "אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה". כמו כן בימים אלו קרו הרבה צרות לעם ישראל (כגון פרעות תתנו- מסע הצלב השני, גירושם ורציחתם של יהודי הונגריה בשנת תשד בשואה). ולפיכך נהגו כל ישראל מימות הגאונים בכמה מנהגי אבילות.

3. שו"ע (סי' תצג סע' א)

"נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא אבל לארס ולקדש שפיר דמי ונשואין נמי מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו. הגה: מיהו מל"ג בעומר ואילך הכל שרי".

ועיין במשנה ברורה שם שכתב על דברי הרמ"א שכוונתו רק לשיטת הב"י, אבל הוא עצמו סובר כסברתו לגבי תספורת שמותר עד ר"ח אייר ואסור עד שבועות.

4. שו"ע (שם סע' ב- ג)

5. עיין בשו"ע (שם סע' ד) ובמשנ"ב (סע' יט) ובשעה"צ (ס"ק טז).

6. בעניין שמיעת מוזיקה בימי ספירת העומר, התפרסמו שני מאמרים בקובץ "בעלי אסופות" תשע"ב, והם מקורות הדברים שכתבנו בגוף ההלכה. ניתן להוריד את החוברת ולקרוא את המאמרים בקישור המצ"ב: <http://www.bmgasaf.org.il/download.asp>

7. כתב החתם סופר (יורה דעה סימן רלג) "אמנם ידעתי כי שמעתי שעכשיו אכשיר דרי וממרחק יבואו ידרשו את ה' בעה"ק צפת ביום ל"ג בעומר בהלולא דרשב"י ז"ל ואם כי כל כוונתם לש"ש שחרם רב בלי ספק ע"ד ודיגולו ודליקו נרות עלי אהבה כמ"ש תוסי' ר"פ אין מעמידין אבל מטעם זה בעצמו הייתי אני מן הפרושים כבן דרותאי שלא אצטרך להיות יושב שם ומשנה מנהגם בפניהם ושלא ארצה להתחבר עמהם בזה כי כבר כמה כרכורי' כרכר בפר"ח א"ח סי' תצ"ו בקונטרס מנהגי איסור שלו אות י"ד על המקומות שעושים י"ט ביום שנעשה להם נס מהא דאמרי'

פ"ק דר"ה קמייטא בטיל אחרינייטא מוסיפי בתמי' [ובמקומו טרחתי הרבה לקיים מנהג עיר מולדתי ק"ק פפד"מ העושים פורים ביום כ' אדר א'] ומנהג מצרי' ביום כ"ג אדר שלפע"ד דאמרי' הוא מהאי ק"ו משעבוד לחירות אמרינן שירה ממיתה לחיים לא כ"ש אבל לקבוע מועד שלא נעשה בו נס ולא הוזכר בש"ס ופוסקים בשום מקום ורמז ורמיזה רק מניעת הספד ותענית מנהגא הוא וטעמי' גופא לא ידענא".

ובשו"ת שואל ומשיב (חמישאה סי' לט) כתב "איך נעשה יו"ט במות רבינו הגדול רשב"י זיע"א ואם הזהר קראו הילולא דרשב"י היינו לו ששמחה הוא לו שהלך למנוחות אך אותנו עזב לאנחות. ומה שנוהגים שם לשרוף בגדים עוברים על כל תשחית ויש בו משום דרכי האמורי... ופשיטא שבימי האר"י ושאר קדושים לא היו עושים רק לימוד על קברו תחנונים ותפלות".

8. עיין באריכות בשדי חמד (אסופת דינים מערכת ארץ ישראל סי' ו)